

Representantforslag 89 S

(2010–2011)

fra stortingsrepresentantene Rigmor Andersen Eide, Hans Olav Syversen, Line Henriette Hjemdal og Knut Arild Hareide

Dokument 8:89 S (2010–2011)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rigmor Andersen Eide, Hans Olav Syversen, Line Henriette Hjemdal og Knut Arild Hareide om retningslinjer for aktivt statlig eierskap

Til Stortinget

Bakgrunn

Staten eier store aksjeposter i viktige selskaper i norsk næringsliv, og forslagsstillerne mener det er behov for et kritisk søkelys på utøvelsen av dette eierskapet. Den statlige eierskapsutøvelsen handler om forvaltning av store verdier og ressurser på vegne av det norske folk. Eierskapsutøvelse handler om viktig infrastruktur, næringsutvikling, arbeidsplasser og kompetanse. Det handler også om samfunnsansvar, klima og miljø, og om å omsette politiske mål til praksis.

Forslagsstillerne mener regjeringen ikke utnytter det rommet som lovverket gir til aktiv eierstyring av heleide og deleide statlige selskaper. Forslagsstillerne mener staten bør kunne gripe inn som en del av et aktivt eierskap, eller selge seg ut og endre porteføljesammensetningen i det statlige eierskapet dersom et selskaps virksomhet ikke samsvarer med nasjonal politikk for bærekraft, samfunnsansvar og klimapolitiske målsettinger.

Forslagsstillerne viser til at regjeringen i nasjonalbudsjettet for 2008 presenterte en ny nasjonal bærekraftstrategi – Norges strategi for bærekraftig utvikling. Den bygger på syv politikkområder, og strategien er fulgt opp i senere nasjonalbudsjetter, i perspektivmeldingen, i regjeringens melding om rikets miljøtilstand og i fagdepartementenes stortingsmeldinger. Det er utarbeidet 18 indikatorer for å belyse

om samfunnsutviklingen går i bærekraftig retning. Forslagsstillerne mener at strategi for bærekraftig utvikling i mye sterkere grad bør kobles til bedriftenes samfunnsansvar og den statlige eierskapsutøvelsen. De syv politikkområdene og de 18 indikatorene bør gjøres relevante for statlig eide selskapers virksomhet. Det må være samsvar mellom bærekraftstrategien og statens eierskapspolitikk og -utøvelse. Dette vil styrke både bærekraftstrategien og eierskapsutøvelsen.

Staten er eier (helt eller delvis) av en portefølje på ca. 50 selskaper. Sammensetningen av selskapsporteføljen er et viktig kriterium for å oppnå størst mulig effekt når det gjelder både økonomisk avkastning og bærekraftsutvikling. Staten bør foreta en regelmessig gjennomgang og vurdering av hvordan selskapsporteføljen samlet sett bidrar til å realisere den nasjonale bærekraftstrategien. Dette gir staten et grunnlag for å vurdere endringer i porteføljesammensetningen for å oppnå mer effekt i bærekraftsarbeidet. Det er utarbeidet etiske retningslinjer for Statens pensjonsfond utland og etablert en praksis for hvordan disse skal brukes bl.a. når det gjelder uttrekk av selskaper. På samme måte bør det utarbeides retningslinjer for bærekraftsutvikling/samfunnsansvar for statens eierportefølje og introduseres en praksis for hvordan disse kan brukes i beslutninger omkring endringer i sammensetning av statens selskapsportefølje.

Handlingsrommet for et aktivt eierskap og statens aksjonsmuligheter

Regjeringen har uttrykt ambisjoner om å utøve et mer aktivt eierskap, samtidig som den etter forslagsstillerne syn har vært mer opptatt av begrensningene enn handlingsrommet innenfor et aktivt eierskap. Forslagsstillerne mener den nye eierskapsmeldingen bør klargjøre og beskrive retningslinjer for hva som ligger i «et aktivt eierskap». Dette for å skape forut-

sigbarhet for berørte selskaper og andre involverte aktører innenfor eierskapsutøvelsen. Med utgangspunkt i aksjelovens formuleringer og tolkninger bør en bl.a. se på mandat for styremedlemmer, formålserklæringer for selskaper og stadfestelse av at staten som eier kan bruke eiermaktene på generalforsamlinger for å korrigere retning som avviker fra overordnede mål og strategier.

Det bør foreligge klare retningslinjer for hva staten som eier kan og bør gjøre når enkeltsekskapers virksomhet ikke samsvarer med den nasjonale bærekraftstrategien, sektorpolitiske mål innen klima, miljø og natur og statens forventninger knyttet til samfunnsansvar. Alternativene vil enten være å gripe inn som del av et aktiv eierskap, eller selge seg ut og på den måten endre porteføljesammensetningen i det statlige eierskapet. Det å ikke gjøre noe vil underminere statens autoritet som eier og «signalgiver». En statsråds konstitusjonelle ansvar er ikke begrenset til å omfatte det statsråden gjør, men også det han velger å *ikke* gjøre med de virkemidler han har tilgjengelig.

Nasjonal bærekraftstrategi og selskaperens virksomhet

Forslagsstillerne mener det bør legges opp til regelmessig gjennomgang av hvordan statlig eide selskaper bidrar til å realisere den nasjonale bærekraftstrategien og de sektorvise mål for natur, miljø og klima. Dette kan knyttes opp mot den rapporten som Nærings- og handelsdepartementet gjennom PriceWaterhouseCoopers (PWC) fikk utarbeidet i 2008 om statlig eide selskapers rapportering omkring samfunnsansvar. Grunnlaget for gjennomgangen og vurderingen av statlig eide selskapers prestasjoner opp mot bærekraftstrategien bør være de syv politikkområdene og de 18 indikatorene. Dette innebærer også at de statlig eide selskaperne i sin årlige samfunnsansvar-rapportering må basere den på relevante bærekraftsindikatorer.

Bruk av skatteparadiser

Forslagsstillerne mener at samfunnsansvar innebærer at bruk av skatteparadiser må unngås. Forslagsstillerne viser til at skatteparadiser tilbyr hemmelighold, fiktivt bosted og nullskatt for å tiltrekke seg kapital og inntekter som egentlig skulle vært beskattet i andre land. Dermed bidrar skatteparadiser til å unndra midler fra fellesskapet i andre land, og gjør det vanskelig for andre land å opprettholde høye skatter på kapital. Resultatet er mindre penger til statskassen til fordeling og velferd for innbyggerne. Utviklingsland rammes særlig hardt av dette, fordi de har et smalere skattegrunnlag enn rike land, og fordi de får mer av skatteinntektene fra kapital. Skatteparadiser gir generelt mindre gjennomsiktighet og åpenhet i næringslivet, og skaper muligheter for korrupsjon og hvitvasking av penger.

Finanskrisen har vist at mange finansinstitusjoner hadde forpliktelser som ikke var bokført i regnskapsene, fordi forpliktelsene var registrert i skatteparadis skjermert for innsyn. Skatteparadisenes hemmelighold gjør at de ulike investorene får ulik informasjon. Dette er en kilde til markedssvikt, som bidrar til økt risiko og høyere lånekostnader. En viktig lærdom fra finanskrisen er derfor at ansvarlige myndigheter i ulike land må gå sammen om å bekjempe skatteparadiser for å oppnå en bedre regulering av internasjonale finansmarkeder.

Forslagsstillerne viser til at disse momentene var sentrale i rapporten fra det regjeringsoppnevnte Kapitalfluktutvalget, som ble lagt frem i juni 2009. Utvalgets leder, professor Guttorm Schjelderup, understreket at skatteparadiser må bekjempes, blant annet fordi de gjør det lønnsomt for eliten i utviklingsland å hindre en demokratisk utvikling. Han brukte Filipinene, Malaysia og Indonesias regnskoger som eksempler på inntekter fra naturressurser som eksporteres til skatteparadiser på innbyggernes bekostning.

Regjeringen har, både i forbindelse med fremleggelsen av rapporten og i andre sammenhenger, understreket at norske myndigheter støtter utvalgets konklusjoner og sagt at Norge skal «gå foran» i dette spørsmålet. Etter en bred evaluering av de etiske retningslinjene for Statens pensjonsfond utland konkluderte regjeringen 3. april 2009, blant annet, med at det i eierskapsutøvelsen i selskaper der pensjonsfondet har investeringer, skal stilles «klare forventninger» til å «motvirke bruk» av skatteparadiser. Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim uttalte til Dagbladet 2. februar 2009 at skatteparadiser er «en nøkkel» til å løse både finanskrisen, terrorisme, fattigdom og narkotikaproblemer.

Forslagsstillerne viser til Økokrims høringsuttalelse til Kapitalfluktutvalget der betydningen av konsistent og aktiv bekjempelse av skatteparadiser understrekes:

«ØKOKRIM vil framheve betydningen av konsistens i synet på skatteparadisene, slik at vi ikke benytter skatteparadisenes strukturer når det passer, samtidig som vi er opptatt av å bekjempe skadevirkningene av de samme strukturene.»

Forslagsstillerne mener at det er liten sammenheng mellom regjeringens gode intensjoner om å bekjempe skatteparadiser, et mål det er bred politisk enighet om, og regjeringens manglende grep for å bekjempe skatteparadiser. Det ble nylig avslørt at det statlige kapitalforvaltningsselskapet Argentum investerer i 27 fond som har base i skatteparadiser. Forslagsstillerne mener at regjeringen må bruke sin innflytelse i Argentums styrende organer til å sikre at Argentum ikke investerer i fond som er basert i skatteparadiser som Bermuda, Jersey, Guernsey, Monaco mv.

Lederlønninger

Partene i arbeidslivet har et selvstendig ansvar for å sikre grunnlaget for en stabil økonomisk utvikling gjennom moderate lønnsoppgjør. Både private og offentlige arbeidsgivere har et selvstendig ansvar for å bevare forståelsen for dette i hele befolkningen, gjennom å motvirke en urimelig vekst i lederlønninger.

Flere statlige selskaper har etter forslagsstillernes syn hatt altfor høy vekst i lederlønningene de siste årene. Det statlige investeringsselskapet Argentum har laget lukrative bonusordninger for selskapets ledelse. Men store offentlige millionbeløp gis også i bonuser til finansforvalterne. I 2009 hadde det selskapet investeringer på 5,9 mrd. kroner, mens honorarene til forvalterne var på 107 mill. kroner, noe som tilsvarer 1,8 prosent. Forslagsstillerne mener staten gjennom å unnlate å gripe inn for å avvikle slike ordninger, indirekte er med på å opprettholde en usunn praksis og et usunt marked.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen sørge for at klima- og miljøperspektivet inngår som vesentlige elementer i de mål som staten setter for hvert enkelt selskap.
2. Stortinget ber regjeringen sørge for at det er samsvarende mellom bærekraftstrategien og statens eierskapspolitikk og -utøvelse.
3. Stortinget ber regjeringen sørge for at klima løftes opp som et overordnet, prioritert styringsmål i statens eierskapspolitikk.
4. Stortinget ber regjeringen sørge for at det foretas en regelmessig gjennomgang og vurdering av hvordan selskapsporteføljen samlet sett bidrar til å realisere den nasjonale bærekraftstrategien og klima-/miljøpolitikken.
5. Stortinget ber regjeringen aktivt bidra til at heleide og deleide statlige selskaper ikke etablerer seg i skatteparadiser eller kanalisere penger gjennom fond som ligger i skatteparadiser.
6. Stortinget ber regjeringen bruke sin innflytelse i Argentums styrende organer til å sikre at Argentum ikke investerer i fond som er basert i skatteparadiser som Bermuda, Jersey, Guernsey, Monaco mv.
7. Stortinget ber regjeringen bruke sin eiermakt til å sørge for moderate lederlønninger og moderate bonusordninger i statlige selskaper.

9. februar 2011

